СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 246. Джерзи Сити, Н. Дж., пятниця, 22. жовтня, 1926.

VOL. XXXIV. No. 246. Jersey City, N. J., Friday, October 22. 1926. THREE CENTS

У ЛЬВОВІ ЗАБИТО СТ. СОБІНСЬКОГО, ГОЛОВУ ШКІЛЬНОЇ КУРАТОРІЇ ЛЬВІВСЬКОГО ВОЄВІДСТВА, НАЙБІЛЬШОГО ВОРОГА УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА.

ЛЬВІВ, 20. ЖОВТНЯ. — СЕГОДНЯ ПОСТРІЛЕНО І ЗАБИТО НА МІСЦИ СТАНИСЛАВА СОБІНСЬКОГО, КОЛИ ВЕРТАВ В ТОВАРИСТВІ СВОЄЇ ЖІНКИ ДО ДОМУ. ЙОГО ЖІНКА НЕ МОГЛА РОЗПІЗНАТИ УБИЙЦІВ. БУЛО ЦЕ ДВОХ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ.

В ПОЛЬСЬКИХ УРЯДОВИХ КРУГАХ ТВЕРДЯТЬ, ЩО УБИЙНИКАМИ БУЛИ УКРАЇНЦІ. СОБІНСЬКІ, ЯКИЙ БУВ ГОЛОВОЮ ШКІЛЬНОЇ КУРАТОРІЇ ЛЬВІВСЬКОГО ВОЄВІДСТВА, ОДЕРЖУВАВ ВЖЕ ВІД ДОВШОГО ЧАСУ ВІД УКРАЇНЦІВ АНОНІМНІ ЛИСТИ З ПОГРОЗАМИ СМЕРТИ. ЙОГО СТЕРЕГЛИ ВЕСЬ ЧАС ДЕТЕКТИВИ, ЯКИХ УСУНЕНО НА ЙОГО ВЛАСНУ ПРОСЬБУ ЩОЙНО ПЕРЕД КІЛЬКОМА ДНЯМИ.

СТРАШНИЙ ГУРАҐАН НАВІСТИВ КУБУ

ГАВАНА, 20. жовтня. — Місто Гавану й околицю навістив нині страшний тропікальний гураґан, який дув зі скоростю 130 миль на годину. Він перевернув богато домів, зняв дахи з других, вибив богато шиб у крамницях, і загалом зробив шкоди на який міліон долярів.

З океану вдарили на місто филі висоти 25 стіп. Богато кораблів затонуло в заливі. Головні вулиці міста всі встелені поваленими деревами й відломками дахів. Буря звалила памятник битви коло Мейн.

В бурі згинуло богато людий. Число жертв покищо ще не певне. Рахують, що згинуло 30 осіб, а коло 300 віднесло тілесні ушкодження.

Від Куби буря пішла спершу в напрямі Флориди, але до Флориди не дійшла, бо перед самим суходолом Америки завернула на океан.

КУ-КЛАКС-КЛЕН В ПОЛІТИЦІ.

ШИКАҐО, 20. жовтня. — Сенатовий комітет, який веде слідство над виборчими фондами, почав тут нині свої переслухання щодо виборчих надужить в Індіяні.

Першим головним свідком був Гаф Емос, до недавна ще високий урядник Ку-Клакс Клена, який заявив перед комітетом, що Клен попирав сенаторів Джеймса Вотсона й Артура Робинсона, обох републиканських кандидатів. Він заявив, що за попираранне кандидатури сенатора Мейфілда предложено йому хабара 10.000 долярів.

ЛІТАК У ВОЗДУСІ ЗАБИВ ЧОЛОВІКА НА ЗЕМЛІ.

МОНТҐОМЕРІ, Алабама, 20. жовтня. — Перша того рода катастрофа в світі случилася тут нині, коли літак якогось невідомого летуна спустився так низько понад землю, що зачепив 84-літного ветерана горожанської війни Френка Бровдера та Мурина Кларка Генрі. Бровдер погиб на місци, а Генрі вийшов з тяжкими ушкодженнями тіла.

Того самого дня вечером арештовано на військових летничих полях трох офіцирів, яко підозрілих за вбивство.

СМЕРТЬ ДЕБСА.

ШИКАҐО, 20. жовтня. — В Линдлар Санаторіум в Емгерсті помер нині Юджін Дебс, який через 25 літ уважався в Америці провідником соціялістичного руху. При його смерти були його жінка, брат, дві сестри та його товариш Вилнем Г. Генрі.

Юджін Віктор Дебс уродився був в Тері Гот, в стейті Індіяні, в 1855. році, в робітничій сімї. Перший раз добув він собі ширшу славу, коли маючи 38 літ, вів симпатичним страйком зелізничних робітників у користь пулменського страйку у 1895. році, котрий спараліжував був весь зелізничий рух краю. Дебса тоді арештовано за заговір, але суд присяжних його оправдав. Його арештовано в друге за непослух судови, і посаджено до тюрми на 6 місяців.

Другий раз дістався він до тюрми підчас світової війни, арештований за свою безоглядну ворожнечу до участи в ній Америки. Доперва по трох роках вязниці помилував його президент Гардинґ.

Був він дуже плодовитим письменником, бесідником і орґанізатором. Був він кандидатом соціялістичної партії на уряд президента Злучених Держав 5 разів. Його любили й шанували навіть противники соціялізму за його велику відданість і посвяту своїм ідеям.

ДОЖИЛА ГАРНОГО ВІКУ.

ІСТФОРД, Конетикат, 20. жовтня. — Тут померла найстарша „Дочка Американської Революції", пані Сара Босворт Бредвей, маючи при смерти 108 літ і 5 місяців. Її батько служив у революційній війні.

ЗАМКИ ШЛЯХТИ ПЕРЕХОДЯТЬ У РУКИ КУПЦІВ.

НЮ ЙОРК, 20. жовтня. — На пароплаві Перис приїхав сюди нині відомий француський торговець предметами штуки Де Суамі, щоби тут наглядати особисто над уставленнем частин замку Де Курсель, який один нюйорський купець закупив за 4 міліони долярів та перебирає тепер цілий до Злучених Держав.

ВЕЛИКІ СІМІ.

НЮ ЙОРК, 20. жовтня. — На Краєвій Виставі Поживи, що відбувається тепер у касарні 71. полку, роздано нині нагороди для численних родин. Найбільша родина кождої дільниці дістала 25 долярів золотом. Родина Болстерів з Мангетену має 19 дітий, з чого 16 живе. Родина Меккесі з Бронксу має 21 дітий.

ДІВЧИНА ПОЗИВАЄ ПО 17 РОКАХ.

НЮ ЙОРК, 20. жовтня. — В місцевім стейтовім суді внесла одна дівчина позов о відшкодованне в сумі 250,000 долярів проти д-ра Фреда Смита, місцевого дентиста, за те, що він обіцяв з нею женитися 17 літ тому, але не виконав своєї обіцянки.

В ЦАРСТВІ ПРУШИНЬСКОГО.

Кружок „Рідної Школи" в Печеніжині вніс 20-го травня 1925 подання до Кураторії в справі відкриття української приватної школи в Печеніжині, бо місцеву 7-ми клясову школу перемінено на „утраквістичну". Необхідність української приватної школи очевидна — тимбільше, що на її приміщення призначено три кімнати гарного, мурованого будинку читальні „Просвіти". Кураторія зволікала з дозволом, заслонюючися тим, що вікна щодо ширини ріжняться від приписаних о 6 цм. (!) Дня 18-го м. м. зявилась у тій справі делеґація печеніжинських громадян у куратора Собіньского, але поза крутійством нічого путнього від нього не довідалася. Делеґація зявилася під проводом посла Хруцького, на якого пан куратор спеціяльно розсердився, бо почав бити кулаками об стіл підчас його промови. Базарне захowання всесильного куратора, це, очевидно, символ полагоджування всіх справ, які входять у ресорт... ославленого Прушиньского.

КАРТИНИ СТАРОВИННИХ МАЛЯРІВ.

Наукова експедиція виявила, що низка картин в одеських музеях, авторів яких довго не здавалось визначити, належить пензлеві кращих російських художників-малярів вісімнадцятого віку: Щукина, Левицького, Шабалова та инш.

ДАВНА КНИГА СЛАВЯНСЬКО-МОЛДАВСЬКОЮ МОВОЮ.

Полтавський державний музей придбав дуже рідку книгу, писану словянсько-молдавською мовою. Ця книга належить до рукописних церковно-історичних книг часів кінця 18 або початку 17 століття. На шкіряній обгортці книги вибито герб князів Острозьких.

ВИСТАВКА ТВОРІВ НАРБУТА.

Всеукраїнський історичний музей імени Шевченка відкриває 26. вересня виставку творів відомого українського графіка Георгія Нарбута. На виставці буде показано 506 оригінальних малюнків.

ЛЬВІВСЬКІ АПАШІ.

Два львівські апаші, оба замарстинівські, Евген Ткач і Казимір Брось є героями спільної трагедії, в якій Брось згинув недавно в ночи від револьверової кулі Ткача. До цього признався сам Ткач, зголосившись з „оборонним" револьвером на поліції. Крім цього одного факту все инше є темне, мов минуле обох цих панків „зпід темної звізди". Ткач недавно відсидів півторарічну вязницю за злочин насильства в парку Кілінського, а Брось свідомий вуличний розбишака нераз сидів на Кульпаркові як невідповідальний за свої божевільні вчинки. Ткач оповідає, що Брось вдерся нишком до нього в ночи і в приступі божевілля хотів його застрілити. Тоді він у самообороні (маючи під подушкою на всякий випадок револьвер для оборони перед... власною жінкою, з якою мав гострі суперечки) застрілив Брося. Але подробиці тої нічної боротьби в кімнаті Ткача мають багато суперечностей, тому слідчий суддя та поліція матимуть чимало праці, щоби їх розплутати.

КОНТРАБАНДА В ГАЛИЧИНІ.

У Львові відкрили цілий склад з крамом, що йшов контрабандою з чужини. Мав його Ізраїл Піпес при вул. Сикстуській 31., аматор шовків та мережок, до спілки з Вахтлем.— Зате в Снятинщині у прикордоннім селі Залуче якась спілка з „необмеженою порукою" пачкувала криштальну сахарину.

КРАДІЖ НА ПОЧТІ В ЗАБОЛОТОВІ.

Повідомляють з Коломиї, що в почтовім уряді в Заболотові стверджено недавно крадіж грошевого листу з декларованою вартістю 300 швайц. франків. У тому листі було одначе фактично 800 долярів, до чого запізно адресат признався. Меншу вартість подав він з розмислом, щоб заплатити меншу почтову оплату. Лист зник з почтової каси в ночі. На слідство приїхав делеґат дирекції почт і телеґрафів зі Львова. Слід зазначити, що в Заболотові злодійства мали вже місце частіше.

НЕБЕЗПЕКА ОЛІВЦЯ.

Загально розповсюджений хемічний фіолетовий оловець має в собі сильну отрую, барвник „Метиль фіолет". По скаліченню тіла острим олівцем лишаються в ранці дрібні частинки між клітинами і спричинюють велике ушкодження тканини. Повстає затроєння, яке обявляється горячкою (навіть з дрожчами), загальним ослабленням, болем голови. Клітини і лучноткань у скаліченім місці просякають „метильфіолетом". Впаде часом при темперуванні олівця порошинка в око, повстають дві можливости: або зараз розпуститься незначна порошинка, заливаючи фіолетовою краскою цілу півкулю ока і небезпека звичайно проминає; або вгризається денебудь під повікою в лучницю (білко ока) і спричинює в тім місці некрозу (смерть) клітинок. В першім і другім випадку можна зберегти око перед ушкодженням, вимивши його негайно літньою водою. В другім випадку, коли зеренце є довше під повікою в злучниці, твориться в тому місці в оці прищик і тоді можна вратувати око тільки операцією для фізіольоґічної функції. Лише власною запобігливістю можна рятувати себе перед неприємними наслідками; а кого стрінуло нещастя, нехай не легковажить собі затроєної ранки, але нехай шукає очного лікаря хірурґа! Ще найменше шкідливими є олівці зелені, дальше жовті, червоні, сині: дуже трійливими є фіолетові й чорні (розуміється: всі хемічні, а не звичайні).

З очної віденської клініки за проф. Лінднером подав

Ю. Петринюк.

ХТО МАЄ НАЙКРАЩІ ПОХОРОНИ В ПОЛЬЩІ?

Забитий минулого місяця у бійці на Янівській вул. у Львові нoторійний забіяка Гафтек діждався маніфестаційних похоронів. Його приятелі та знайомі зїхалися перед анатомічний відділ шпиталю автами й обсипали домовину білими рожами. Поліція, лякаючись демонстрацій, мусіла перешкодити походові, який всупереч наказові хотів іти на Янівський цвинтар Казимірівською вулицею.

КАЙЗЕР БУДЕ ВЕРТАТИ ДО НІМЕЧЧИНИ.

БЕРЛІН, 20. жовтня. — Мимо урядових заперечувань, що кайзер не вертає, всюди говорять про це вже цілком голосно, що кайзер таки поверне до Німеччини. Закон для охорони німецької республики, який дозволяє на прогнанне з краю Гогенцолернів вигасає з слідуючим роком. Загальна опінія, кажуть, не є противна поворотови. Замок кайзера в Гамбурґ біля Франкфурту вже приготований до його повброту, якого надіються з слідуючим роком.

АМЕРИКАНСЬКІ БИЗНЕСМЕНИ ПРОТИ ЕВРОПЕЙСЬКИХ ТРОСТІВ.

ПАРИЖ, 20. жовтня. — Представники американської індустрії висказалися проти европейських тростів. Ця заява викликала велике замішанне на раді Міжнародної Палати Торговлі. Комішіонер Милс подав, що він одержав телеґраму від вашинґтонського уряду, що ця справа вимагає ще довшого застановлення. Офіціяльні круги думають, що американські бизнесмени не можуть попирати ніяких тростів, бо в той спосіб виступають проти законів Америки. Знову многі американські промисловці думають, що европейські трости звернені в першу чергу проти Америки і хочуть підкопати її промисл і заграничну торговлю.

КАЖЕ, ЩО ЕВРОПА ПРИХОДИТЬ ДО СЕБЕ.

ПАРИЖ, 20. жовтня. — Др. Юлій Клайн, директор американського бюра домашної і заграничної торговлі, доказував статистичними датами на засіданню Американської Палати Торговлі в Парижи, що Европа підноситься економічно і то в дуже скорім темпі, навіть тепер, коли ще нема усталеної всюди валюти. Европа відчинить рівнож в дуже скорім часі ворота і до сильного американського імпорту. Американські промисловці повинні числити на це, що їх експорт буде мати широке поле збуту.

ТЕЛЕФОНІЧНЕ ПОЛУЧЕННЄ МІЖ АНҐЛІЄЮ А КАНАДОЮ.

ЛОНДОН, 20. жовтня. — Марконі випрацював новий плян бездротного телефонічного получення між Канадою а Анґлією. Таке получення має вівйти в життє вже на весні слідуючого року. Буде воно між Монтреалем а Анґлією. По тім приступлять до телефонічного получення Америки з Анґлією.

Маркові заявляє, що цей новий винахід не буде получений з великими коштами. Кошта телефонічної розмови не будуть висші від дотеперішних оплат, а тільки хиба низші.

ВІДЕНЬ ПІДНОСИТЬСЯ.

ВІДЕНЬ, 20. жовтня. — Маґістрат міста Відня, якого управа находиться в руках соціял-демократів, подає, що на слідуючий рік зужие $13,000,000 на будову нових будинків, щоби облекшити мешкальну крізу, а рівнож на поправу доріг та долі позбавлених праці. Всі ті фонди думають добути з податків.

ІТАЛІЯ ПОПИРАЄ АМЕРИКУ ПРИ КВЕСТІЇ РОЗОРУЖЕННЯ.

ЖЕНЕВА, 20. жовтня. — Велику сензацію викликала зміна фронту на нарадах військового комітету розоружної підготовавчої конференції з боку Італії, яка заявилася за вашинґтонською ухвалою що до обмежень воєнної фльоти. За Італією пішла сейчас Еспанія. Франція стоїть тепер осторонь, а опирається головно тому, бо хоче мати вільну руку в будові субмарин.

ДОБУВАЮТЬ НАФТУ З ВУГЛЯ.

ЛОНДОН, 20. жовтня. — Сер Роберт Горне заявив в своїй промові на лончі інституту інжинерів для ощадности з нафтою, що Анґлію жде доба щастя і богацтва, бо ото найновійші досліди в одній з научних ляборатоpій виказали, що буде можна добути нафту з вугля. В той спосіб буде можна заощадити в Анґлії той величезний видаток, який вона видає на імпорт 1,300,000,000 гальонів нафти.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: „SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЮВИЛЕЙ М. ГРУШЕВСЬКОГО

Українська Академія Наук відсвяткувала в золотоверхім Киеві дня 3. жовтня ювилей 60-літнього дня народження й 40-річчя літературно-наукової та громадської діяльности Академика Михайла Грушевського. Ювилейний Комітет, який занявся улаштованнем цего свята, назвав цей ювилей: СВЯТО УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ И НАУКИ. Можна надіятися, що це свято випало під кождим оглядом величаво, як пристало на кількадесять міліоновий український нарід і на Особу його найбільшого сучасного духового велитня. Не бракувало певно на нім представників зі всіх українських земель, а не було хиба тільки тих, яких не допустила до цего свята рука хижих окупантів. Ми певні далі ще й того, що цей ювилей був величавою українською маніфестацією і то маніфестацією не тільки української науки і культури, але й української державности. Бо Михайло Грушевський не тільки учений, але й передовий борець за державну самостійність українського народу.

Та як би це свято не випало, має воно велике всеукраїнське значіння з огляду на Особу і наукову та громадянську діяльність самого Ювилята.

Михайло Грушевський — це загально відома особа. Нема буквально такої української грамотної людини, якаб не знала, що Михайло Грушевський це той, що написав велику історію України. Цілих вісім грубих томів важкої, мозольної научної праці. І колиб Грушевський поза тим трудом не залишив українському народови нічого більше, був би великим українським вченим, який має запевнене імя в історії нашої культури на віки вічні. Та Михайло Грушевський не був тільки вченим і істориком. Він був ще політиком і великим громадським діячем. Він був рівнож першим представником державної суверенности відродженої української держави, будучи головою Центральної Ради на Великій Україні.

Він є одним з тих, що є персоніфікацією української соборности. Для тої ідеї працював він ціле життя. Непохитно продовжує він її далі й тепер в Киеві, коли навязує звязок з всіми українськими культурними осередками, на яких би вони землях не були. Не маючи тепер змоги працювати і обеднувати наш нарід політично, обеднує його М. Грушевський культурно. І в тім його особливша тепер заслуга.

До цего великого, всеукраїнського свята, себто до ювилею Академика Михайла Грушевського, як до Свята Українськоі Культури й Науки, прилучується з цілим серцем й українська еміграція в Америці. В тім ювилею, який відбувся в серцю України, в золотоверхім Киеві, добачуемо ми велику духову силу українського народа, а з нею побіду української культури, а далі й побіду української державности. Бо це ювилей не тільки найбільшого сучасного українського вченого, але й ювилей першого представника відродженої української держави.

СВЯТО УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКИ

Найстарше українське товариство „Просвіта" у Львові проголосило вже від давна МІСЯЦЬ ЖОВТЕНЬ ЯК МІСЯЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКИ. Це мабуть одна з найкращих постанов, які колинебудь у нас були. Бо кому як кому, але бідному і поневоленому треба книжки, бо наука це одинока вірна і найсильнійша зброя, якою можна побити й найсильнійшого противника. Наукою можна поправити рівнож і свій соціяльний стан. Тому український селянин і робітник повинен в першу чергу вшанувати місяць жовтень і купити хоч раз в рік хоч одну українську книжку. В той спосіб поширить він своє знанне і дасть змогу поширятися українській культурі.

Любов до книжки треба нам всім поширяти: в організаціях, на зборах, вічах і нарадах, словом при кождій нагоді. Треба себе взаїмно під тим оглядом контролювати. Тому, коли прийдете в хату свідомого Українця, оглядайте не тільки гарне умебльованне, пяно та радіо, але спитайте за найгарнійшим і найціннійшим меблем — за бібліотекою і за українською книжкою.

Тільки нашій безграничній байдужности до книжки треба завдячити це, що нема тепер навіть накладців на українську книжку. Бо є вже кому писати, а нема тільки кому видавати. Бо пощож видавати, коли нема кому читати.

Нашому нехтованню книжкою треба завдячувати нашу темноту. Де нема любови до книжки, нема любови до просвіти. Тому то на західно-українських землях виносить неграмотність 60% україського населення. Це прямо застрашаюча цифра, але правдива. Це велике лихо, але невинуваті тому тільки наші національні вороги, що здержують просвіту. Винна тому й наша власна байдужність.

Українська книжка в Америці, це та ластівка, що вносить в нашу хату подув рідної землі. Вона є далі милим спомином і милою розривкою по тяжкій праці. Такою розривкою, на яку ми не повинні забувати, бо вона краща за всі другі. Бо, як каже Франко:

**Книги — морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.**

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ СВЯТО
(ЮВИЛЕЙ АКАД. М. ГРУШЕВСЬКОГО).

В Київі велике свято української науки й культури:

Всеукраїнська Академія Наук справляє ювилей 60-ліття життя акад. Мих. Грушевського й 40 ліття його літературної, громадської й наукової діяльности. Свято це — радісний день для цілої соборної України, бо дійсно, хто з наших теперішних діячів більше заслужений перед цілою українською землею, як акад. Грушевський? Нема ніодного імени, що булоб голосніще, відоміще по всіх закутинах України над імя Грушевського. Скрізь здавна зробилося воно синонімом українського руху, сталося синонімом визвольних змагань України. Грушевський ще за життя свого увійшов до пантеону великх мужів України й тільки хіба туподумство й злоба можуть це заперечувати, можуть не признавати заслуг його для нашої нації. Але ці заслуги самі говорять за себе й їх не може не оцінити навіть політичний противник ювилята.

Вони бо вже давно записані в книзі битія українського народу й сьогодняшне свято не виводить їх на світ, а тільки стверджує прилюдно урочистим способом усю їх велич. Цеж не заслуги звичайного собі чоловіка, котрі треба спомянути для самого тільки годиться, щоб ушанувати працівника на рідній ниві, щоб дати йому тиху відраду, що громадянство на нього не забуло. Ювилей акад. Грушевського — це радість всенародня, радість усієї нації, що вона має, що серед неї проявився муж міри небуденної. Радість з того, що нація живе й житиме до віку, мавши таких діячів.

Писати про М. Грушевського — хіба можна в одній, короткій часописній статті? Його діяльність на кожному полі вимагає окремої монографії: Грушевський — історик, Грушевський організатор наукового життя, Грушевський — громадський діяч, політик, публіцист, навіть белетрист. Бо воістину много стороння й все обіймаюча була діяльність нашого славного ювилята. А над усією великосторонністю цеї діяльности його знімається і веться одно змагання, що переходить червоною ниткою в усім його сорокклітнім труді, що само заслугує на окремий розгляд: його змагання до соборности, його всеукраїнство. І це змагання не було тільки теоретичним, це не абстрактний висновок кабінетної праці, ні — це ідея жива й свідома, яку її носій і знавець здійснював у практичнім, живім житті з незломною волею, енергійно й послідовно. Ця то ідея присвічувала Грушевському, коли він ішов у Галичину на катедру історії України, коли закладав тут огнище української науки і культури, нею водився він, кидаючись у вир галицько-української політики. Не дати розійтися в ріжні сторони потятим кордонами українським землям, скувати їх в одно, усвідомити потребу боротьби за інтегральність усієї батьківщини — ось був ідеал, що присвічував Грушевському в його роботі в бувшій австро-угорській займанщині. Во время люте для Наддніпрянської України будував Грушевський твердиню українства в Галичині, змагаючи сотворити тут справжній Піємонт для цілої України. Тут, у Львові, продовжував він започатковане 50 літ тому діло Драгоманова, котрий голосив, що Галичина напевне вивезе український віз, тільки треба вичистити її авгієві стайні. І коли Михайло Драгоманів, чистячи ці стайні, сказав: я руйную, а ви будуватимете на розчищеним мною ґрунті, то власне тим, що узявся енергійно, з цілою посвятою за цю будівничу роботу в Галичині, був саме його іменник, Михайло Грушевський, „Михайло Галицький 2-й". І чи треба перечислювати, що й де саме на цьому галицькому ґрунті будував Грушевський? Цеж знаємо ми всі. Хто, як не він, сотворив українську науку в Галичині? З мізерного, ледви шкутильгаючого Товариства Шевченка, покищо на папері тільки перетвореного в Науково, тільки Грушевський зробив славне на цілу Україну й відоме у наукових кругах цілого світа огнище української науки.

Грушевський обєднав коло Наукового Т-ва всіх старших робітників, а крім того як професор університету й провідник Т-ва зібрав круг себе цілу плеяду молодих учених, головно своїх учеників. І коли тепер дехто з них розійшовся в поглядах наукових і суспільно-політичних з своїм учителем, то це не міняє справи й не зменшує заслуги вчителя: факт зостається фактом, що Грушевський утворив у Галичині цілу школу істориків.

Та Грушевський не тільки сотворив науку в Галичині, він заложив і помічні її органи. Бібліотека й Музей при Науковім Т-ві йому саме завдячують своє повстання і за його проводу в Т-ві найкраще розвивалися. А вже вінцем всеукраїнської наукової діяльности Грушевського є його 8-томова історія Ураїни, праця, якої досі український народ не мав. Як би Грушевський нічого не зробив більше поза своєю Історією України, то й тодіб імя його величав український народ. Адже в розвитку й угрунтованню самостійницького ідеалу нації саме історія її минулого має величезне усвідомлююче значіння. Без того нація ще не нація, а етноґрафічна маса. В розвитку саме національної свідомости української маси — історичні праці Грушевського відограли й відограють першорядну ролю і в Галичині і на Великій Україні. І то саме праці, що охоплюють цілість історичного життя — велика компендія, доведена досі до 8-ми томів, загально-приступний „Очерк" у російській мові й популярна „Ілюстрована історія України".

Та Грушевський не обмежувався самою тільки наукою. Він сягав і далі, творив і инші культурні огнища. Завдяки його ініціятиві й енергії повстала у Львові в 1899 р. відома видавнича фірма: Українська, чи як вона спочатку називалася, Українсько-руська видавнича Спілка, яка, можна сказати без пересади, сотворила у нас красну й популярно-наукову літературу. Він же був основником і найкращого на всю Україну журналу „Літературно-Науковий Вістник" (1898 р.), що обєднав кругом себе дійсно всі літературні сили цілої України і відіграв величезну ролю в розвитку нашого письменства взагалі.

Рівночасно бере Грушевський живу участь у громадському життю Галичини: при його безпосередній участи повстає національно - демократична партія, яка мала на ціли обеднати всі живі громадські сили української Галичини для позитивної реальної роботи. І Грушевський увесь час пильнував, щоб ця партія кермувалася інтересами цілої України, їх мала на увазі в своїй політичній діяльности.

Велику ролю відограв Грушевський і в розвитку українського шкільництва в Галичині. Досить пригадати його боротьбу за український університет, а далі участь у Шкільнім Краєвім Союзі. Грушевському між иншим завдячує своє оснування Академічний Дім, для якого знайшов він засоби на Великій Україні. Нарешті з ціллю поширити з Галичини на Велику Україну національну свідомість, уладжує він „Українські Наукові Курси" у Львові в 1904 році, на котрі зїхалися й українські студенти вищих шкіл Росії, щоб потім рознести у всі кутки України зерна української національної свідомости, вже не стихійної, а уґрунтованої науково.

З моментом, коли під ударами 1-ої революції стали рватися царські пута на Великій Україні, Грушевський звертає свою увагу й туди, намагаючися там — на ширшому ґрунті повести ту саму роботу, яку досі провадив у Галичині. І теж із одною й тою самою ідеєю — не дати велико-українському рухові замкнутися тільки в рямцях самої російської України, — звязати рух там із рухом галицьким, — не допустити витворити двом культурно-національним типам. З цією між иншим метою переносить Грушевський в 1907 р. „Літературно-Науковий Вістник" до Київа, щоб мати там, у серці України, провідний всеукраїнський орґан.

Від 1905—6 рр. Грушевський працює рівночасно й тут і там: і над Дністром і над Дніпром. Подібно як у Галичині, так і на В. Україні бере живу участь в орґанізуванню української демократичної партії, на взір галицької н. д., впливає на орґанізацію й політику українських громад у Державній Думі. Для широких українських мас утворює популярну пресу („Село", „Засів"), закладає спеціяльне видавництво популярної літератури („Лан"), закладає по всій Україні (Київі, Харкові, Катеринославі) українські книгарні, переносить до Київа „Українську Видавничу Спілку" і т. д. А при всі цій жвавій громадській роботі веде не менше енерґійну наукову, засновуючи в Київі на взір львівського — „Українське Наукове Товариство", що від 1908 р. розвинуло дуже діяльну роботу під гаслом соборности, обєднуючи й тут всі місцеві сили та притягаючи й робітників із Галичини.

Як далеко йшов Грушевський у своїм змаганню піддержати скрізь і всюди єдність Галичини й В. України, свідчить те, що у всіх виданнях, що виходили під його проводом, додержується він виробленого в Галичині правопису. Це може на око й дрібний факт, але безперечно характеристичний.

Всю цю бурливу діяльність перервала на якийсь час світова війна й увязнення та заслання в глиб Росії. Але невдовзі Грушевський знову при праці. Відновлює діяльність київського Наукового Т-ва, розвиває публіцистичну діяльність по російських часописах та в московській „Украинской Жизні", не даючи завмерти українському руху. Революційна буря виносить Грушевського знову на чоло цього руху. Історик України стає до державної роботи, проявляючи й тут просто неймовірну енергію й роботящість.

І коли сувора доля відорвала його від державної творчости й кинула на еміґрацію, то й тут — по тяжких національних і особистих пережиттях — не тратить посивілий діяч своєї незмордованої енергії. У Відні закладає основи нового наукового огнища — творить Український Соціольогічний Інститут, видає новими виданнями свої давніщі праці з історії України, а що важніще, розпочинає нову блискучу роботу — пише велику наукову історію української літератури.

По повороті на Україну продовжує наш ювилят усі ці роботи, а рівночасно, ставши на чолі історичної секції Всеукраїнської Академії Наук, відновлює в лоні цеї секції зліквідоване большевицькою владою Українське Наукове Т-во з усіми його органами (Записки, збірники й журнал „Україна"). В короткому часі осягає Грушевський в Академії просто блискучих результатів, зробивши з своєї секції найдіяльнійшу, найпродуктивнішу наукову установу. І знову, вірний своїм соборницьким змаганням, притягає до роботи в секції галицько-українських учених, а також орґанізує окрему комісію Західньої України для вивчення полишених за межами Радянщини українських територій. Знання, енергія й роботящість роблять з Грушевського одинокого кандидата на президента Української Академії Наук і ми певні, що вже в недалекому часі він обійме провід над Академією.

От у коротких словах образ 40-літньої трудової діяльности М. Грушевського. Сьогодні про неї говоритимуть у золотоверхому Київі не тільки громадяне Великої України. І наша Мала Україна — Україна Західня матиме на святі своїх представників, що зложать низький поклін великому українському Мужеві й від вдячної Йому Галичини.

В. Дорошенко.

ЧЕСНА ПРЕСА — ЦЕ СУМЛІННЯ І МОЗОК НАЦІЇ; ЦЕ СОНЦЕ, ЩО ОСВІТЛЮЄ ГРОМАДЯНАМ ДОРОГУ ПРИВАТНОГО. ГРОМАДСЬКОГО І ДЕРЖАВНОГО ЖИТТЯ.

ЖЕРТВИ, ЗІБРАНІ НА ПАМЯТНИК ІВАНА ФРАНКА, АБО НА ДОПОМОГУ РІДНОМУ КРАЄВИ, НАЛЕЖИТЬ СЛАТИ НА СЛІДУЮЧУ АДРЕСУ:

OBYEDNANYE, P. O. BOX 411, PHILADELPHIA, PA.

Роберт Люіс Стевенсон.

ФІЛЬОСОФІЧНІ ОПОВІДАННЯ

Корабель потопає.

— Пане, — озвався перший ляйтнант і вбіг до капітанової кабіни. — Пане, корабель потопає!

— Добре, добре, пане Сповкер, — сказав капітан — але то ще зовсім не оправдує, щоби вганяти до половини обголені. Покористуйтеся лише на хвильку вашим розумом, пане Сповкер, тоді побачите, що для фільософічного ока нема ніщо нового в нашим положенні, Відколи корабель спустили на море, можна сказати, що він потопає, коли приймемо, що він взагалі потопає.

— Корабель скоро потопає, — сказав перший ляйтнант, як вернувся обголений.

— „Скоро", пане Сповкер?— сказав капітан — то дуже дивний вислів, колиж не роздумуєте над цим, є релятивний.

— Пане, — відповів ляйтнант — я думаю, що навіть не варта запускатися в такі дискусії, бо ми всі за десять хвиль будемо похоронені на дні моря.

— Колиб таксамо думати — відповів ввічливо капітан — то ніколи не варта би й зачинати якийсь важний дослід, бо більше правдоподібним усе є, — що ми мусимо вмерти, заки якесь діло доведемо до кінця. Ви не взяли під увагу положення людини, пане Сповкер — сказав капітан, усміхнувся і похитав головою.

— Я радше думаю над долею нашого корабля, — сказав на те містер Сповкер.

— Говорите, як добрий офіцир — сказав капітан і поклав руку на ляйтнантове рамя.

На покладі запримітили вони, що моряки розбили каюту з горівкою й вже небагато треба було, щоби попилися.

— Люде, — озвався капітан — то дуже нерозумно! Ви скажете мені: За десять хвиль корабель затоне. Ну, а потім? Для фільософічного ока нема ніщо нового в нашому положенні. Все наше життя нам могло трапитись, що ми могли перетяти собі жилу або міг нас убити грім і то не за десять хвиль, але за десять секунд. Але це нам не перешкаджало обідати, або також нести гроші до каси ощадности. З рукою на серці запевняю вас: не розумію вашої поведінки.

Люде були вже занадто пяні, щоби звертати на нього увагу.

— То дуже прикрий вид, пане Сповкер, — сказав капітан.

— А таки фільософічному окови, чи кому там, може здаватися — запримітив перший ляйтнант — що про них можна сказати: вони все були пяні, відколи прийшли на поклад.

— Не знаю, чи ви слідкуєте за моїми думками, пане Сповкер — відповів приязно капітан. — Але дальше.

В маґазині пороху найшли старого моряка, як курив люльку.

— Милий Боже, — скрикнув капітан — що ви тут робите?

— Ах, пане — сказав старий моряк і просив прощення — ви сказали мені, що корабель потопає.

— А колиб і потопав?! — крикнув капітан. — Для фільософічного ока в нашому положенні не було би це ніщо нового. Життя, мій старий товаришу, життя кождої хвилини і під кождим зглядом є таке небезпечне, як потопаючий корабель. А таки люде люблять носити парасолю, надягати кальоші, починати великанські діла й взагалі так поступати, начеб мали вічно жити. Але я, бідняго, погорджую чоловіком тут на покладі того потопаючого корабля, чоловіком, який не хотів би зажити піґулку або не накрутив би годинника. То приятелю, не було би загально-людське поведення.

— Даруйте, пане, — сказав містер Сповкер — але якаж є ріжниця між голенням на потопаючім корабли і куренням у маґазині пороху.

— Або взагалі діяльности при всіх можливих обставинах? — спитав капітан. — Ясне як сонце. Дайте-но мені папіроску.

Дві хвилі пізнійше вилетів корабель із голосним ломотом у воздух.

Хорий чоловік і пожарний сторож.

Був раз хорий чоловік у горіючім домі. До нього прийшов пожарний сторож.

— Не рятуй мене, — сказав недужий. — Ратуй лише сильних.

— Чи не сказали би ви мені ласкаво, чому? — спитав пожарний сторож, бо він ввічливий чоловік.

— Ледви, чи могло би бути щось краще, — сказав хорий.— В усякому разі, здорові повинні мати першенство, бо вони можуть більше користи принести світу.

Пожарник думав хвилинку над цим, бо він був фільософічна голова.

— Хай і так, — сказав він нарешті, як запалася частина крівлі. — А що ви вважали би справжньою службою здорових?

— Чи можеж бути щось лекшого, — відповів хорий. — Правдивим обовязком здорових є помагати слабим.

Пожарник і дальше роздумував. Бо цій чудовій людині взагалі не було спішно. — Я простив би вам це, що ви хорі — сказав нарешті, коли завалилася часть стіни — але не можу стерпіти цього, що з вас такий дурень.

І з тими словами підніс пожарну піку, й зовсім справедливо у тім випадку — та прибив нею хорого до ліжка.

Переклав **М. Тр.**

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

БУДЬМО ОСТОРОЖНІ ПЕРЕД АГЕНТАМИ РУТЕНСЬКОГО ВЛАДИКИ.

В неділю, дня 10. жовтня, около 7-мої години вечером приїхав до нашої місцевости, до Вілінґ, В. Ва., о. Чапельський, новий совітник епископа Богачевського і заявив, що його сюди прислав епископ, щоби полагодив непорозуміння в українській греко-католицькій парохії. Присутні парохіяне заявили, що в нас все в порядку, кромі того, що ми відмовили фінансів на пенсію для „русского" єгомосця котрий не хоче признавати себе Українцем а визнає себе русским. Парохіяне заявили далі, що так довго буде бракувати фінансів в греко-кат. парохії і для епископа, поки владика не змінить своєї ворожої до українського народу політики та не залагодить того лиха, якого наробив разом з д-ром Назаруком. Ми так собі говоримо, а о. совітник серед сліз переконує нас, що це все ложі і неправда, що вписує „Свобода", бо вона хоче знищити владику і заставляє священиків правити панахиду за Івана Франка. А цеж неможливе, бо на це не позволяють римські церковні власти.

Все лихо, казав о. Чапельський, не походить від епископа, а тільки від „Свободи".

Та у нас нарід не такий темний, як думають отці з Филаделфії. Ми знаємо добре: хто завинив і по чийому стороні правда. Як член У. Н. Союза від. 63. був я делегатом на 15-тій Конвенції У. Н. Союза, яка відбувалася в Філаделфії року 1920 і пригадую собі як нині, як всі делегати домагалися, щоби, коли орган Союза стане дневником, відступити в часописи бодай половину одної сторони для членів, щоби могли висказувати свої думки у всіх справах, та щоби кождий член У. Н. Союза мав нагоду висказати свою думку. Тоді ще не були редакторами „Свободи" ні д-р Ревюк ні д-р Мишуга. Я можу сказати далі, що У. Н. Союз і „Свобода" довго терпіли, заки їм терпець урвався. Я знаю, що вони не хотіли роздору і всі ті справи здержали, доки могли. В наших руках відповіди редакції, в яких вона просила нас витерпіти і не виводити тих справ, за які тепер йде боротьба. Але голос народа змусив її.

Це не „Свобода" виступає проти епископа, але наш нарід, який завівся гірко в тих надіях, які покладав в епископі Богачевськім. Бо епископ Богачевський не тільки що не підніс нашого духа, але прибиває ще й ту дрібку, яку ми заховали. Він непоправний. Не може осягнути своєї цїли газетою і книжками, то висилає агентів, які баламутять нарід та вдвертають його навіть від вшанования памяти Франка.

Кажуть, що Франко грішник. Панахиди за него не можна правити. Але давати в церковній галі представлення з Франкових штук, то можна, бо дохід йде на церкву, на пейду для священика і на катедратик для епископа. Тоді Франко добрий. Ви думаєте, отче Чапельський, що в стейті Вест Верджінії живуть може самі дикуни, та що Вам вдасться тут та штука, що назбираєте купу протестів проти „Свободи", бо тоді були певні, що владика дасть Вам добру парохію. Та бачите, що й тут нічого Ви не вдіяли, бо не полагодили ні справи парохіяльної ні не зібрали протестів проти „Свободи". Ви побачили і переконалися, що так як по других громадах так і в Вілінґу є самі щирі Українці, які дорожать українським іменем, які належать до українських організацій і читають українські часописи і тому знають: хто нам брат, а хто ворог.

Тому шкода гроша і труду на агітацію проти „Свободи", бо нею тільки ще більше дражните нарід.

Мих. Дуткевич,
член У. Н. Союза від. 63 і член Конт. Комісії У. Н. Помочи.

НА ЧИМ КОНИ ЇДЕШ...

В неділю, дня 10. жовтня, відбулося в нюйорськім большевицькім домі віче пана Андрія Пащука, посла до варшавського сойму, котрий недавно приїхав до Америки.

У своїй промові, виголошеній на сьому вічу, зображав яркими, хоча всім уже добре відомими, фактами польську господарку на українських землях під польською окупацією. Говорив він наперед про вибори до варшавського сойму, розповідаючи, як се сталося, що Галичина не взяла участи в виборах, а Холмщина, Волинщина, Підляша й Полісся взяли. Він представив обіцянки, які робили при тих виборах польські кандидати, і як вони ті обіцянки поломали й замісць завести рівноправність для нашого народа, завели йому справдішне пекло. На папери є нібито конституція, якою польські міністри поза границею широко вихвалюються, але на ділі сеї конституції нема. Так звані національні менчости конституції не мають.

Посол представляв далі страшні польські порядки. В Польщі є ще повище 60,000 арештованих. В тюрмах бють і катують, мучать, ребра ломлять, пхають розпечені іголки під нігті.

Польський уряд плянково переслідує все, що українське. Польські урядники зовсім не криються зі своєю ненавистю до „гайдамацького" чи „русинського". Польща нищить українські школи, українські церкви, всякі українські організації.

Раз посол Пащук упімнувся в соймі за українськими школами. Говорив по українськи. Польські посли, а межи ними й „інтернаціональні" польські соціялісти, накинулися на нього й загукали його, що в соймі лишень по польськи мається говорити. Взагалі для „національних менчостий" свободи слова в Польщі нема.

Щоби удержувати невдоволений народ в покорі, Польща мусить удержувати велику силу війска й поліції. Війска вона має коло 300,000, а поліції коло 60,000 мужви. Переважна частина війска розташована на українських землях.

Далі п. Пащук говорив про кольонізацію українських земель польськими кольоністами та про Пілсудчину. Уряд Пілсудського в нічім для Українців не ріжниться від уряду попередників.

Словом, п. Пащук критикував шовіністичну політику Поляків супроти Українців.

По промові п. Пащука пішли запити до нього від слухачів. Давали запити переважно самі комуністи. Некомуністам нагоди до запитів не давали. Як котрий піднявся зі запитом, „товарищі" зараз гуділи так, що його запит заглушували. Зовсім як польські посли в варшавськім соймі, котрих за непошановане свободи слова критикував п. Пащук.

Як видно було зі запитів, наські комуністи з промови п. Пащука дуже були невдоволені. Не подобалося їм наперед, що промовець говорив замало про большевицьку комуністичну партію. Їх по лици дерло вічне згадування українського народа. Їх дратувала промова, з якої слухачі набирали переконання, що тут проти українського народа й його прав іде весь польський народ та що большевицькі балачки про братерство межи українським а польським „працуюіцим людем" се чистий вітер. Се дуже не сподобалося нашим комуністам, бо вони вічно клепчуть про те, що проти українського народа йде лишень польська шляхта й польська буржуазія, а не польські хлопи й польські робітники. Подібну агітацію ширять вони й про відносини межи Українцями а Москалями: мовляв, се лишень буржуазія й дворянство Московщини хочуть нищити український національний рух, а московський селянин і робітник се найбільші прихильники самостійного розвою української національної культури. Нашим большевикам не сподобалося вічне згадування українського народа, бо на їх думку свій народ має право згадувати лищень Москалі, Поляки, і другі вже давно признані народи. Як Українці згадують свій народ, то в цих націоналізм, шовінізм, хуліганство. Вони хотіли, щоби таке становище заняв і п. Пащук. Вони хотіли, щоби він осудив українство, як се робить Москва, і заявився за політикою Вістий.

Тому то й запити, які комуністи ставили п. Пащукови, були звернені проти нього.

Всі вічевики вийшли зі сього першого віча п. Пащука з обуренням на аранжерів віча, які хотіли вжити приїзду п. Пащука, щоби впекти свою партійну печеню.

Була в середу, дня 13. жовтня, друга бесіда п. Пащука. Я знова пішов її послухати, головно через те, що бачив, як дуже не подобалося наським комуністам становище п. Пащука. Пішов я подивитися, чи вдалося їм натягнути п. Пащука на своє червоне копито.

Відразу було видно, що ся друга промова була вже зовсім інакша від першої. Ціла промова виглядала як переповідження статтий Вістий своїми словами. Вже не було українського народа, а лишень одна комуністична партія. Ніхто нічого не варта, лишень ми одні, комуністи. Преса вся недобра. Організацій народних нема. Ніхто нічого не робить, ніхто за нарід не дбає. Хоч сядь і плач, та Москви о допомогу проси.

Виходячи зі сеї промови, слухачі вже були в зовсім другім настрою. До того часу Українці чули, що п. Пащук хоче їздити на двох конях та поворенцем про кривди України затягнути нас у большевицький табор. Тепер він уже їздить на одному коні, і говорить передовсім про комунізм. Українці жалують його, бо вони бачили, що хто на того коня не сідав, то все в Московщину заїздив, але не жалують того, що коли п. Пащук хоче туди їхати, то він отверто показав, чим і куди він іде.

П. Косьмій, Ню Йорк.

ОЛЕКСІЙ К. ТОЛСТОЙ.

КНЯЗЬ СЕРЕБРЯНИЙ

(Повість з часів царя Івана Грізного).

(15)

Опричники привели його зі звязаними руками, без кафтана, з розстибнутою сорочкою. За князем ввійшов головний кат, Терешко, з засуканими руками, з полискуючим топором в руках. Він увійшов через те, що не знав, чи прощає цар Серебряного, чи хоче тільки змінити рід його кари.

— Ходи сюди, князю! — сказав Іван. — Мої молодці поспішились-було з тобою. Не прогнівайся. У них уже такий звичай: не знаючи чи свято, зараз бух у дзвін! Того не поміркують, що стратити чоловіка завсігди успієш, а злетить голова — не приставиш. Спасибі Борисови. Без него післалиб тебе на той світ; ні у кого булоб і про Хомяка спитати. Кажи-но, за що ти напав на нього?

— За те, государю, що сам він напав на безневинних людей серед села. Не знав я тогді, що він слуга твій, і не чував до сеї хвилі про опричнину. Їхав я з Литви до Москви назад, коли Хомяк з товаришами напали на село, і стали людей різати!

— А колиб знав ти, що вони мої слуги, побивби ти їх тогді?

Цар бистро поглянув на Серебряного. Князь на мінуту задумався.

— І тогді побивби, государю, — сказав він простодушно, — не повіривби я, що вони по твому указу душегубствують!

Іван впялив в князя мрачний взір і довго не відповідав. В кінци він перервав мовчанку.

— Добра твоя відповідь, Микито! — сказав він, потакливо кивнувши головою. — Не на те я поставив в краю опричнину, щоби слуги мої побивали людей безневинних. Поставлені вони, як добрі пси, боронити від лютих вовків вівці мої, щоби міг сказати я на страшнім суді божім, як говорить пророк: се аз і діти, яже дал ми Бог! Добра твоя відповідь. Скажу на весь світ: ти та Борис, ви одні пізнали мене. Другі не так думають: називають мене кровопийцем, а не знають того, що, проливаючи кров, я заливаюся слезами! Кров бачать всі: вона червона: кождому впадає в очі; а сердечного плачу мого ніхто не бачить: слези безцвітно падають мені на душу, та немов смола горяча, пропалюють її наскрізь разураз! (І цар при сих словах підняв очи свої в гору з видом глубокої печали). Яко же древле Рахиль, — продовжав він, і очи його зайшли під саме чоло) — яко же древле Рахиль, плачущи о дітях своїх, так і я многогрішний плачу о моїх ворогах і злодіях. Добра твоя відповідь, Микито. Дарую тобі провину твою. Розвяжіть його. Забирайся, Терешку, тебе нам не треба... Або ні, зачекай трохи!

Іван звернувся до Хомяка.

— Відповідай, — сказав він грізно, — що ви своїм скаженим звичаєм в Медведівці виробляли?

Хомяк глянув скоса на Терешка, потім на Серебряного, потім поскребтався в потилицю.

— Подерлись трохи з мужиками! — відповів він півхитро, півзухвало; — нічого гріха таїти; тим провинили, государю, що твоїм опальникам докучали. Адже село, государю, боярина Морозова!

Грізний вираз Івана змяк. Він усміхнувся.

— Щож, — сказав він, — вдоволився ти княжеськими прочуханцями? Буде, бачу, з тебе? Що діяти, прощу вже і тебе. Забирайся, Терешку, видно, вже день такий випав!

При ласкавім обході Івана з Серебряним, шипіт вдоволення роздався між боярами земськими. Чутке ухо царя зачуло той шипіт, а підозріваючий розум обяснив його по своєму. Коли Хомяк і Терешко вийшли з палати, Іван впялив свій допитливий зір в земських бояр.

— Ви! — сказав він строго; — не думайте, дивлячись на суд мій, що я вам зачав потурати! — І в тій же хвили в несупокійній душі його повстала думка, що, бути може, сам Серебряний припише його милосердє попускови. Тоді він пожалував, що простив його, і захотів поправити свою помилку.

— Слухай! — промовив він, дивлячись на князя; — я помилував тебе сегодня за твоє правдиве слово, і прощення мого назад не возьму. Тільком знай, що коли буде на тобі яка нова вина, я пошукаю на тобі і старо. Тиж тоді, знаючи за собою свою неправду, не захоч іти в Литву або до хана, як другі роблять, а покленись мені тепер же, де-б ти не був, ти всюди будеш очікувати кари, яку захочу наложити на тебе.

— Государю, — сказав Серебряний, — життє моє в руках твоїх. Ховатись від тебе не мій звичай. Обіцяю тобі, коли буде на мені яка вина, очікувати твого суду і від волі твоєї не втікати!

— Цілуй же мені хрест на те! — сказав поважно Іван і піднимаючи висячий у нього на груди узорчастий хрест, він подав його Серебряному, дивлячись при тім одним оком на земських бояр.

Серед загальної мовчанки тихо було бреньканнє золотого ланцуха, коли Іван випустив з рук образ Спасителя, котрий поцілував Серебряний, перехрестившись.

— Тепер ступай! — сказав Іван; — і молись до премилостивої Тройці й всіх угодників, щоби охоронили тебе від нової, хотьби й легкої провини!

— Ви же, — додав він, дивлячись на земських бояр, — ви котрі чули нашу умову, не сподівайтеся нового прощення Микиті, і не задумайте побиватися у мене за ним, коли він на другий раз заслужить гнів мій!

Приодягши таким чином можливість будущої довільности над Серебряним в якесь буцімто моральне право, Іван виразив на своїм лици вдоволення.

— Ступайте всі, — сказав він, — кождий до свого діла! Земські нехай споввнять прикази по-давному, а опричники, дібрані слуги й полчане мої нехай памятають на своє хрестне цілування й не лякаються тим, що я сегодня простив Микиту: „ність бо в серци моїм лицепріятія ниже к ближним, ниже к дальним!"

Стали розходитись. Кождий потягся домів, беручи з собою хто страх хто смуток, хто злобу, хто ріжні надії, а хто попросту туман в голові. Слобода вкрилася мракою, місяць виплив з-за ліса. Страшним видавався темний дворець, з своїми банями, будинками та хребтами. Він з далека похожий був на чудовище, що звилося в клубок і готове схопитися. Тільки одно незачинене вікно світилось неначе око чудовища. Се була царська спочивальня. Там горячо молився цар.

Молився він о мир в своїй землі, молились о те, щоб дав йому Господь перемогти зраду й непокірність, щоби поблагословив його скінчити діло великого труду, зрівнати сильних з слабими, щоби не було в Московщині одного висше одного, щоб всі були рівні, а він щоб стояв сам один над всіма, як дуб в чистім полі!

Молиться цар і бе об землю поклони. Дивляться на нього зорі в вікно відчинене, дивляться ясні померкнувши... померкнувши, звернені по Івану думами: Гей, гей, ти царю, Іване Василевичу! Задумав ти діло не в добрий час, задумав, нас не поспитавши: не рости двом колосам рівно під одну міру, не зрівнати небостримних гір з горбками, не бувати всім людям під один уровень!

(Дальше буде).

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

На родиннім святі не забувають за народну справу.

На хрестинах у гр. Гарасимових донечки Наталії Віри забавляючіся гості не забули й про рідний край. Знаючи, яке лихоліття переживає наш нарід під польською кормигою, постановили зібрати хоть дрібну жертву на підмогу української ґімназії в Дрогобичи.

Збіркою занявся гр. І. Затонський. Жертвували по 5 дол.: Антін Гарасим, Іван Ковалик, Ілія Затонський; М. Петрівський 2 дол.; Роман Карбівник 1 доляр. Разом 18 долярів. Зібрані жертви переслано на руки д-ра Чапельського в Дрогобичі.

Колиб так наші люди при всяких нагодах памятали про рідний край, збиранням хотьби малих жертв, то помоглиб нашим братам в старім краю не тільки матеріяльно, але й морально, бо піднеслиб духа завзяття до дальшої боротьби.

Гість.

ДЕТРОЙТ, МІШ.

Звіт Комітету несення помочі погорілим в селі Шельпаках, повіт Збараж.

Збірка в Детройт на лісти: 6, 10, 13, 16, 23, 58, 59.

Зібрано $89.25.

Збирали слідуючі: т. Стефанія Чупко, Й. Соя, Гр. Пиріг, О. Гевко, К. Соя, М. Хомик, Гр. Войціховський.

На лісту ч: 2 зібрав Теодор Чупка: українська греко-кат. церква Н. З. П. Д. М. в Гемтремк, добровільна колекта $22.60; українська греко-кат. церква св. Івана Хрестителя, добровільна колекта $12.75.

Збірка в Ансонії, Конн., на лісту ч. 14. виносила $40. Зібрав т. Петро Москалюк при помочи т. Тивроня Рогач.

Збірка в Ансонії, Конн., на лісту ч. 15 виносила $14.05. Зібрав т. Василь Вавро при помочи т. Олени Саміла.

Збірка в Клівленд, О., на лісту ч. 22 виносила $44.25. Зібрав т. Андрій Андрійовський.

В Гіксвіл, Л. Ай., на лісту ч. 17 зібрав т. М. Вайнер $11.00.

В Віндсор, Онтаріо, Канада, зібрав на лісту ч. 5 т. Д. Шуран $41.00.

З Саксонгіл, Саск., Канада, надіслав М. Протско $2.50.

Разом зібрано $277.40.

З того вислано на погорівших до села Шельпак $262, а кошта друку ліст і пересилки виносили $15.40.

Тим справозданнем не є обняті лісти ч. 1 і 27, на яких збирав Стефан Сирота і зібрав $25.55, бо ті гроші не були відослані до комітету.

Всім жертводавцям і колекторам пересилає комітет щире спасибіг за допомогу нещасним жертвам в краю.

За Комітет:

Й. Соя, предсідатель;
Стефанія Чупко, кас.;
Гр. Пиріг, секретар.

ПРЕДВИДЖУЄ УПАДОК БРИТАНІЇ.

Дін Индж, у своїй аналітичній студії, поміщеній у „Модерн Ворлд", пише, що Велика Британія яко світова держава перейде незадовго в забуття. За головну причину до цього п. Индж подає антисоціяльний і непатріотичний сенкціоналізм. Він пише:

„Усьо вказує на те, що наше становище яко світової держави не потреває вже довго. Багато однак залежить від приязні Злучених Держав, на які ми спевностю не можемо рахувати. Колиби в будучности заатакувала нас европейська коаліція, то дуже можливо, що Злучені Держави полишать нас нашій власній долі, хіба що на нас напалаб чорна армія. Можливо, що ми задержимо теперішну форму правительства, хочби лише для того, що нема альтернативи (іншого способу урядування). Анґлія є тепер на дорозі до синдикалізму, — який є власностю Франції. Усьо, що позістало з нашої слави, то це здорова байдужність до опіній загараничних націй. Анґлієць не є ані індустріяльний, ні ощадний; він є з природи річи лінивий, отвертий і любячий добре життя. Наше становище великої держави завдячуємо ґеоґрафічному положенню".

Щодо Канади то п. Индж заявляє, що будучність її є проблематична (загадочна). Расово вона повинна належати до північних народів, бо клімат в Канаді є за острий для тих, що жиють коло Середземного моря, а про Неґрів то й нема що говорити. Нема нічого неможливого у предсказуванню лорда Дофріна, що сила (власть) Канади буде перевищати силу Великої Британії.

„Безпечність Канади", — кінчить п. Индж, — „лежить у тім, що не є це в інтересі Злучених Держав прилучувати Канаду до себе".

НА ПОМІЧ СТРАЙКУЮЧИМ В ПАСЕЙКУ, Н. ДЖ.

CHESTER, PA.

Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 156 Укр. Нар. Союза, на зборах 10. жовтня, на поклик д. Василя Новака, ухвалило з каси Товариства $10.00. Кромі сего зложено добровільних жертв на суму $14.75. Разом $24.75. Жертви зложили по $1.00: В. Новак, І. Гарасіка, П. Купчак, М. Каландяк, М. Єдинак, С. Чабан, Г. Давид, С. Ткач, І. Борсук, Н. Волощук, С. Круба; по 50 ц.: П. Закорчемний, Н. Калуй, О. Коваль, В. Крамничний, Я. Ташик, Я. Артимко, Н. Іщук; по 25 ц.: М. Закорчемний.

Я. Ташик, секр.

HOUSTON, TEX.

Анна Куріца прислала від себе жертву $2.00.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На концерті Українського Хору.

Велике свято у мене в серці, на душі! Велике свято, бо можна на пару годин забути мізерні будні, матеріялізм і злобу людську і перенестися в інший мір — в мір української пісні, злитись духово з її чаруючими звуками й полинути на далеку, але милу й рідну Україну.

Глянув навколо. Радість відбивається в очах кождого з присутних, радість за наш рідний хор, за нашу пісню. Якийсь невольний трепет, як електричний ток, проходить по тілі. Я гордий, що я є Українцем. Я щасливий безмежно, що український дух витає на салі і злучив незримо всіх в одну братерську українську сімю.

Велика саля Карнеґі Гол майже заповнена. Надходить час. На салі мертва тишина. Так тихо, що чути дихання сусідів. Підноситься завіса. Стройно виходять один за одним співаки і стають на підвищення при гучних оплесках. Показується на сцені Олександер Кошиць. Грім оплесків. Вища ступінь напруження. Я не в силі опанувати своїми почуваннями. Нерви напружились як сталеві струни. Тихо.

І полились чудові звуки пісні рідної. Одводиш очі од сцени, углубляешся в себе і почуваєш себе на Вкраїні, в рідним оточенню. Чомусь мимоволі згадались діточі роки, ласка матери, забавки, різдвяні ночі, сніг, мороз, колядки та щедрівки і... щось невідоме пройшовши через все тіло підкотилось до горла, пішло далі, пронизало очі й упало на руки... Сльози?! Ну щож! Мені не стидно їх, бо то сльози радісної туги за минулим, що вже більше не вернеться. Мені не стидно сліз, що падають з моїх очей, мені радісно. Адже безконечна життева боротьба, муки й нещастя моєї довгої мандрівки по світу ніколи не викликали сліз на очах, а рідна пісня мені дає небесну насолоду, і сльоза пролита під її впливом варта муки ще одного життя. Мені радісно. Я гордий. Я знаю, що ми Українці велика нація. Бог втілив в Українців багато добрих прикмет. Найвища — співучість.

Дві і пів години пройшли для мене скоро, неначе дивна казка-сон. Немає злоби, нічого; всі милі, всі брати. Мимоволі пригадуються слова поета:

І тихо в мене на душі,
А в небесах я бачу Бога...

Кожда пісня повторюється на „біс". Успіх надзвичайний. Кошицю несуть букет цвітів.

Остання пісня. Завіса опускається. Виходжу на вулицю. Холодно. Всі кутаються в „овер-ковти". Велика група людей чекає на вихід співаків із хору. Діляться враженнями. Розходяться. Холодно. Та в душі своїй я чув жар, жар надземної сили української пісні. Ми не будем рабами. Ми будем вільні! Слава українській пісні! Слава її виконавцям!

Григорій Прохорович.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Допомога пасейським страйкарам.

До нюйорського Комітету Укр. Товариств і Братцтв наспіли жертви від слідуючих товариств: Укр. Жіноче Просвітне Т-во з Бронкс — $10.00, Т-во ім. Франка з Бронкс — $10.00, „Згода", від. У. Н. Союза в Весчестер — $30.00, Комітет іміґрантів села Богатківці — $25.00, Укр. Роб. Т-во села Звенигород — $18.00, Т-во „Злучність Родимців" — $5.00, вільна колекта в українській церкві (на 7-ій вулиці) — $30.00, І. Бурко від Т-ва „Нова Січ" — $25.00.

Разом $153.00.

З продажі харчевих книжок прийшло як слідує: тов. Хміль $5.00, т-ка А. Наконечна $10.25, т. К. Бець $5.00, тов. Пацьорко $15.00, т. Палачик $10.00, Т. Чайка $10.00, т. Іванів $20.00, т. С. Шалаґан $17.00, т. Олійник $5.00, А. Токарусь від Т-ва „Буковина" $5.00, т. Н. Марків від Т-ва „Скалат" $10.00, Моравський $10.00. Разом $122.25.

З датками від товариств се становить загальну суму $275.25.

Збірка убрання для пасейських страйкарів увінчалась добрим успіхом. До цього часу на руки комітету наспіло від самих Українців около 300 пакунків. Між ними всі річи майже мало що ношені, а є і нові. Видно, що український загал відчуває положення страйкуючих і спішить на поміч, з чим може.

Комітет дальше занимається збіркою одіння й грошей.

Хто з Українців хотів би взяти харчеві книжочки до розпродажі, хай звернеться до комітету на адресу І. Гринчука, секретаря Комітету Допомоги Страйкуючим в Пасейку:

17 E. 3-rd St., New York, N. Y.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Ще в справі віча на допомогу страйкуючим у Пасейку.

Просимо помістити в „Свободі" маленьке спростовання:

В вічевім звіті, який був поміщений в „Свободі", подано було, що Т-во Тернопільщина дало 10 долярів. Має бути 20 долярів.

Рівнож між іншими жертвами мали бути слідуючі:

По $1.00: Ґой, Бабій, Балик, Саків.

І. Думенко й К. Костів, секр. віча.

ПРОЕКТ ТЕРИТОРІЯЛЬНОЇ ПЕРЕБУДОВИ НІМЕЧЧИНИ.

Управа німецького републиканського союза видала память книгу, в якій знаходиться м. ин. проект поділу німецької держави на 12 провінцій на підставі широко подуманої самоуправи. Отсі 12 провінцій повинні бути: 1) Північно-східна Німеччина або Східна Прусія з Кеніґсберґом; 2) Північно-середна Німеччина зі Штетіном; 3) Східна Німеччина з Берліном; 4) Полуднево-східна Німеччина або Сілезія з Бреслявом; 5) Середна Німеччина або Велика Саксонія з Ляйпціґом; 6) Нижна Німеччина з Гановер Бремен; 7) Гамбурґ; 8) Північна Німеччина або рейнський край з Кельном; 9) Полуднево-західна Німеччина з Франкфуртом над Майном; 10) Полуднева Німеччина зі Штутґартом; 11) Баварія з Мінхеном; 12) Німецька Австрія з Віднем.